

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีว่า ปลาและสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติต่าง ๆ มีปริมาณลดน้อยถอยลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากแหล่งน้ำจัดตามธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่อัตราการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว แม้ว่าการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจะมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภค และมีคนในชนบทของประเทศที่ยังต้องจับปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อเป็นอาหารและรายได้ของครอบครัว จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมมีผลกระทบต่อเกษตรกรและเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลจึงได้มีนโยบายในการจัดการแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำสาธารณะประจำหมู่บ้าน โดยได้จัดทำโครงการประมงหมู่บ้านขึ้นทุกจังหวัด โครงการประมงหมู่บ้านได้เริ่มดำเนินงานโครงการอย่างเป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ. 2522 กรมประมงได้ดำเนินงานทำนบปลาประจำหมู่บ้าน โดยได้ริเริ่มทดลองทำนบปลาประจำหมู่บ้านใน 14 หมู่บ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้งได้ขยายงานและปรับปรุงโครงการประมงหมู่บ้านไปในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งน้ำ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อราษฎร โดยมีรูปแบบที่ชัดเจนในส่วนของการเป็นแหล่งผลิตอาหารโปรตีนสำหรับบริโภค และจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาด้านการประมงแก่ราษฎร โครงการประมงหมู่บ้านมีลักษณะเป็น รูปแบบการเลี้ยงปลาแบบผสมผสานในบ่อขนาดใหญ่ หรือแหล่งต่าง ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เป็นธนาคารอาหารโปรตีนของชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการประมงระดับหมู่บ้านซึ่งเป็นที่องคกรของประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ควบคุมดูแล และทางกรมประมงได้สนับสนุนเงินลงทุนในการสร้างแหล่งน้ำตลอดจนจัดหาพันธุ์ปลา และให้ความรู้แก่กรรมการในระดับหมู่บ้านเป็นประจำ

สำนักงานประมงอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการประมงหมู่บ้านประจำแหล่งน้ำตามนโยบายของกรมประมง โดยสนับสนุนให้คณะกรรมการและกลุ่มราษฎรในหมู่บ้านร่วมมือกันจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น เป็นแหล่งอาหารโปรตีนประจำหมู่บ้าน เป็นแหล่งทำรายได้แก่เกษตรกรโดยสำนักงานประมงอำเภอแม่ทา ได้จัดตั้งอนุกรรมการประมงหมู่บ้านขึ้น ตามจำนวนของแหล่งน้ำที่ได้รับการพัฒนา มีการวางแผนดำเนินงานประจำแหล่งน้ำ เช่น การเตรียมแหล่งน้ำ การปล่อยพันธุ์ปลา การเพิ่มผลผลิต

ในแหล่งน้ำ ตลอดจนการจับปลาและยังมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนให้บริการความรู้และปัจจัยต่าง ๆ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล

สำหรับการเลือกนักศึกษาในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เพราะว่าเป็นอำเภอแม่ทา ได้ดำเนินงานโครงการประมงหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างแหล่งน้ำและจัดการปล่อยพันธุ์ปลาอยู่เสมอ มีกลุ่มผู้เลี้ยงปลาอยู่เป็นจำนวน 656 คน ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจว่าคณะกรรมการประมงหมู่บ้าน มีความคิดเห็นต่อโครงการประมงหมู่บ้าน ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและประโยชน์ที่จะได้รับ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นพื้นฐานเป็นแนวทางในการดำเนินงานประมงหมู่บ้านต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการประมงหมู่บ้านที่มีต่อโครงการประมงหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการประมงหมู่บ้าน กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการประมงหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประมงหมู่บ้าน ในการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการประมงหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเพื่อได้ทราบถึงความต้องการของท้องถิ่นที่จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการประมงหมู่บ้านต่อไป ตลอดจนเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในโครงการต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มเกษตรกรให้มากที่สุด

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการประมงหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการประมงหมู่บ้าน

ขอบเขตการวิจัย

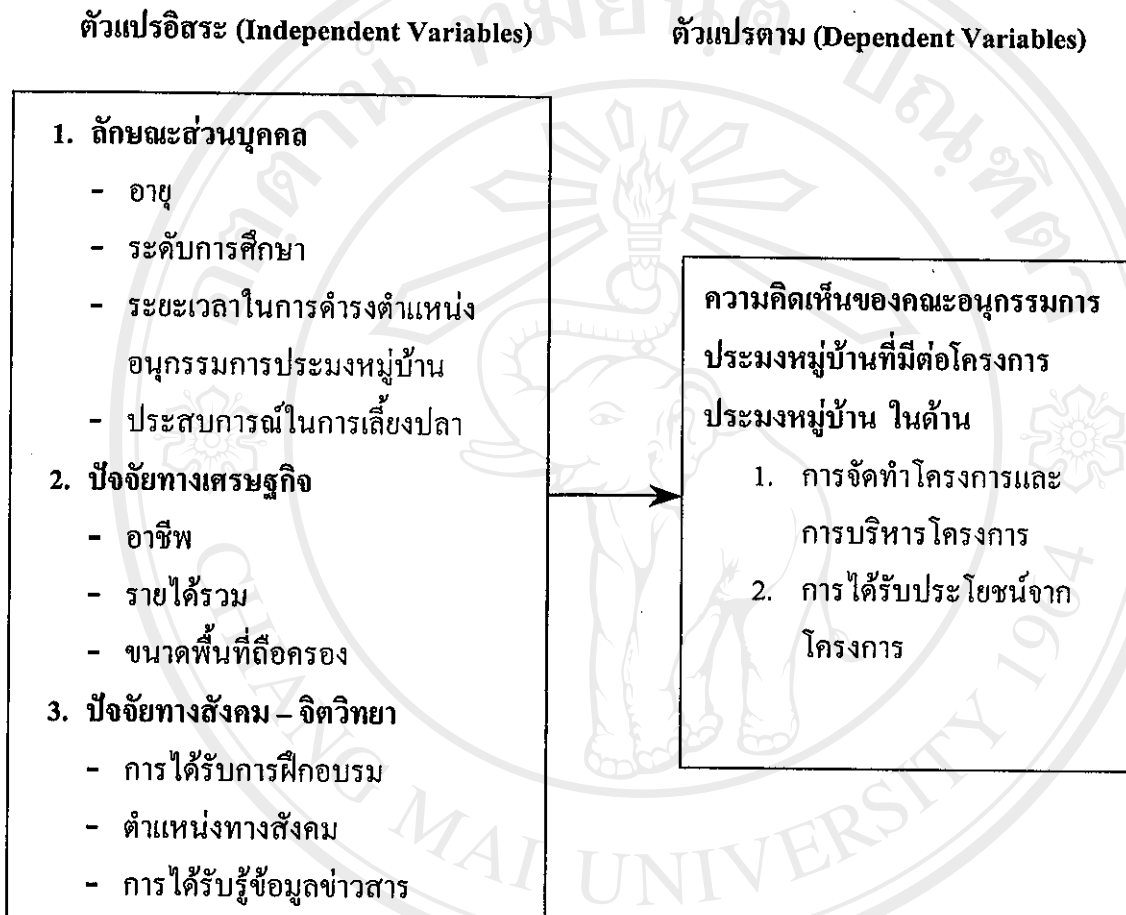
ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ คณะอนุกรรมการประมงหมู่บ้านในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เฉพาะชุดที่ได้รับการแต่งตั้งในปี 2543 และ 2544 ใน 6 ตำบล ของอำเภอแม่ทา จำนวน 16 ชุด โดย 7 ชุด เป็นกิจกรรมเพิ่มผลผลิตการประมงในแหล่งน้ำ ชุดละ 15 คน ใช้เป็นตัวอย่างทั้งหมด ก็จะมีประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 105 คน อีก 2 ชุด เป็นกิจกรรมทำนบปลาประจำหมู่บ้าน ชุดละ 15 คน จะมีประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 30 คน และ อีก 7 ชุด เป็นกิจกรรมประมงโรงเรียน มีกรรมการชุดละ 10 คน แต่ใช้เป็นประชากร ชุดละ 5 คน คือ ครู เจ้าหน้าที่ ประชาชน โดยไม่ใช่นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง จะมีประชากรของกิจกรรมประมงโรงเรียนจำนวน 35 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกจากประชากรทั้ง 3 กลุ่มกิจกรรม ได้ผลการคัดเลือกดังนี้

1. กิจกรรมการเพิ่มผลผลิตการประมงในแหล่งน้ำ
2. กิจกรรมทำนบปลาประจำหมู่บ้าน
3. กิจกรรมประมงโรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variable)

นิยามศัพท์

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจแสดงออกมาด้วยการพูด การเขียนหรือการปฏิบัติ การแสดงออกของความคิดเห็นจะเกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม การศึกษา ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และพฤติกรรมระหว่างบุคคลเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาก่อนที่จะตัดสินใจแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจจะเป็นการยอมรับหรือปฏิเสธหรือเสนอแนะก็ได้ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการประมงหมู่บ้านที่มีต่อการทำของโครงการและการบริหารจัดการโครงการประมงหมู่บ้าน คือ วัตถุประสงค์

ของโครงการและวิธีการดำเนินงานตามโครงการในทั้ง 3 กิจกรรมย่อย และความคิดเห็นต่อประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการประมงหมู่บ้าน

โครงการประมงหมู่บ้าน หมายถึง โครงการที่จัดตั้งขึ้นภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 – 2529) – 8 (2540 – 2544) โดยมีหลักในการดำเนินโครงการ คือ รัฐช่วยสนับสนุนในการก่อสร้างปรับปรุง บำรุงแหล่งน้ำตามชนบทที่ทรุดโทรมให้มีศักยภาพด้านการประมง เพื่อให้แหล่งน้ำเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเกษตรแบบผสมผสาน เป็นแหล่งโปรตีนแก่ชุมชน ตลอดจนสนับสนุนการตั้งตั้งศูนย์ผลิตพันธุ์ปลาประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ราษฎรผลิตสัตว์น้ำไว้บริโภคและจำหน่ายภายในหมู่บ้าน และบริเวณใกล้เคียง (กองวิศวกรรมประมง, 2544 : 1)

คณะกรรมการประมงหมู่บ้าน หมายถึง ราษฎรที่ได้รับการแต่งตั้งหรือการคัดเลือกจากประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งน้ำขนาด 10 – 15 คน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละชุมชน มีหน้าที่ปฏิบัติงานประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับราษฎรในหมู่บ้านกำหนดกฎเกณฑ์การจัดการแหล่งน้ำ จัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากแหล่งน้ำ

การจัดทำโครงการและการบริหารโครงการ หมายถึง การจัดตั้งโครงการประมงหมู่บ้านในแต่ละโครงการย่อยและการบริหารจัดการโครงการประมงหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งโครงการ การเลือกสถานที่ตั้งและพื้นที่จัดทำโครงการ การกำหนดขนาดบ่อปลาของโครงการ การเลือกชนิดและปริมาณของพันธุ์สัตว์น้ำ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ให้แก่โครงการของกรมประมงและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ การกำหนดจำนวนคณะกรรมการเพื่อบริหารโครงการ การจัดฝึกอบรมให้แก่คณะกรรมการ รวมถึงการถ่ายโอนให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาบริหารจัดการโครงการประมงหมู่บ้านในอนาคต

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ หมายถึง ผลประโยชน์ที่ชุมชนและประชาชนในพื้นที่โครงการจะได้รับจากโครงการประมงหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม อันได้แก่ ประชาชนในพื้นที่มีอาหารโปรตีนบริโภคมากขึ้น สามารถนำรายได้จากโครงการมาพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน รวมถึงการสร้างเสริมเข้มแข็งของชุมชน การเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาประมงของหมู่บ้านด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำและทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรประมงอย่างคุ้มค่า